



## ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У США

**Володимир Дроб'язко,**  
*завідувач сектора суміжних прав інтелектуальної  
власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН  
України, кандидат філологічних наук*

Законодавство США надає праводільцям досить широкий спектр правових засобів і методів захисту порушених авторських прав. Правова охорона об'єктів авторського права ґрунтується на Законі про авторське право від 1976 року (*Copyright Act of 1976*) — федеральному законодавчому акті, який вступив у силу 01.01.1978 року. Текст цього Закону подано у Зводі законів США (частина 17).

За законодавством США кожен, хто порушує будь-які права володільця авторських прав, є порушником. Крім скарг, які пов'язані з прямими правопорушеннями, суди приймають скарги про притягнення до відповідальності за дії інших осіб (*vicarious liability*) та співучасть (*contributory infringement*). Особа, яка схиляє іншу особу до порушення чийось прав або сприяє такому правопорушенню, несе однакову з іншими правопорушниками відповідальність.

Права володільця авторських прав мають низку винятків й обмежень, які дають іншим особам право використовувати, в обмежених межах, твір, який охороняється авторським правом.

По-перше, як за законами США, так і відповідно до міжнародних стандартів, авторським правом охороняється від несанкціонованого використання «вираження» твору. Авторське право не поширюється на ідеї, що лежать в основі твору, на процедури, системи та методи виконання дій, концепції, принципи й відкриття.

По-друге, ні за американськими, ні за міжнародними доктринами факти, що наведені у творі, не охороняються авторським правом. У США такі факти не можуть мати правову охорону, навіть якщо автор витратив величезну кількість часу, зусиль і коштів, відшуковуючи та збираючи ці факти. Авторським правом захищається оригінальність твору, а не вкладені зусилля чи пролитий піт. Це не означає, що твори, які містять факти (довідники, карти, схеми, бази даних тощо), не можуть охоронятися авторським правом.

По-третє, в законодавстві США про авторське право виділено чотири фактори невиключності, які повинні братися судами до уваги при визначенні того, чи певне здійснення прав кваліфікується як «добросовісне використання», чи ні. Цими факторами є: мета та характер використання твору; характер твору, що охороняється авторським правом; обсяг і розміри всього твору, що охороняється авторським правом; наслідки такого використання для потенційної реалізації твору, що охороняється авторським правом, або вартості цього твору.

Використання твору з такою метою, як критика, коментування, передача новин, навчання чи дослідження, зазвичай, розглядається як добросовісне. Однак для визнання використання твору добросовісним обсяг використаного матеріалу теж повинен бути добросовісним.



Регулюванню зазначеної проблеми присвячена окрема глава 5 «Порушення авторських прав і засоби правового захисту» Закону про авторське право США. Загальні правила щодо цього питання містяться в § 501 названого Закону і передбачають, що порушниками авторських прав вважаються будь-які особи, які посягають на передбачені §§ 106–121 виключні права володільця авторського права чи моральні права автора, встановлені § 106А (а), а також імпортують до США примірники творів або фонограм з порушенням правил § 602 (тобто ввозять придбані за межами США примірники творів і фонограм без згоди правоволодільця, що є порушенням виключного права на розповсюдження твору).

За законодавством США, доведення факту порушення авторських прав вимагає підтвердження: наявності авторських прав; несанкціонованого використання об'єкта авторського права; наявності істотної подібності між відповідними творами щодо їх вираження, що становить предмет правової охорони.

Якщо володільцем авторських прав є американський автор, то він повинен зареєструвати права на свій твір перед тим, як подавати позов. Тобто, наявність авторських прав у володільця, коли правоволодільцем є американський автор, засвідчується реєстрацією цих прав. Якщо автором є іноземний громадянин, то реєстрація авторських прав не потрібна (хоча й дозволяється). У випадку, коли об'єктом правопорушення стає твір іноземного автора, авторські права можна підтвердити за допомогою свідцтва про реєстрацію цих прав або фактів, які вказують на авторство чи право на передані права. Часто використовуються письмові показання під присягою (*affidavits*) для підтвердження цих фактів.

Несанкціоноване копіювання творів або інші види несанкціонованого використання творів, які охороняють-

ся авторським правом, рідко підтверджуються за допомогою прямих доказів. Зазвичай, їх підтверджують фактом подібності, достатньої для того, щоб дійти висновку про те, що цей твір дійсно скопійований.

Після демонстрування факту копіювання потрібно показати істотну подібність між твором, який порушує авторські права, і оригіналом для того, щоб довести факт правопорушення. Немає необхідності демонструвати, що запідозрений у порушенні твір є ідентичним оригіналу в усіх аспектах. Досить того, що два твори виявляються істотно «схожими» для звичайного спостерігача, який не звертає уваги на певні розбіжності та розглядає привабливість обох творів як одного й того самого твору. Істотна подібність базується на подібності охоронюваних аспектів твору, на противагу неохоронюваним компонентам.

Відсутність дозволу часто демонструють доказами того, що автор, володільця авторських прав або власник виключної ліцензії на здійснення цих прав не надавали згоди на відтворення відповідного твору. У разі піратського виготовлення оптичних носіїв інформації той факт, що офіційний дозвіл не був отриманий, може бути продемонстрований відсутністю дозволених серійних номерів та інших показників авторизації. Відсутність дозволу може бути продемонстрована за допомогою письмових показань під присягою, які дає володільця авторських прав і які підтверджують відсутність офіційного дозволу. «Дозвіл» на виготовлення примірників твору, що отриманий від будь-якої особи, крім володільця авторських прав або особи, що має виключну ліцензію на їх здійснення, не узаконює копіювання твору.

Згідно з положеннями глави 5 згаданого Закону, позивач, права якого порушено, може скористатися такими видами цивільно-правового захисту:

- судова заборона (*injunction*) розповсюдження примірників творів



## АВТОРСЬКЕ ПРАВО

- і фонограм, виготовлених з порушенням авторських прав (§ 502);
- стягнення з винної сторони реальних збитків (*actual damages*), завданих праволодильцеві в результаті порушення його прав, а також незаконно одержаних відповідачем прибутків (§ 504(в));
- стягнення встановлених законом збитків (*statutory damages*) (§ 504 (с));
- відшкодування судових витрат (*costs*) (§ 505);
- відшкодування гонорарів, виплачених адвокату (*attorney's fees*) (§ 505);
- вилучення та знищення примірників творів і фонограм, виготовлених з порушенням авторського права (§ 503).

Тимчасові, попередні або остаточні заборони можуть бути видані судом на тих умовах, які він вважатиме виправданими, для запобігання або припинення порушень авторських прав. Судові заборони «ex parte» (тобто накази про заборону, видані без повідомлення відповідача) можливі на тимчасовій основі. У Законі про авторське право не названі конкретні обставини, котрі бере до уваги суд, приймаючи рішення про надання судової заборони. Судова практика вказує на чотири групи таких обставин: 1) існування загрози завдання непоправної шкоди позивачеві в разі, якщо судова заборона не буде надана; 2) відповідність цієї загрози тій шкоді, яка може бути завдана відповідачеві в разі надання судової заборони; 3) ймовірність задоволення основних вимог позивача по суті справи; 4) стимулювання суспільних інтересів при прийнятті рішення про надання чи відмову в наданні судової заборони.

Судову заборону, зазвичай, використовують як попередній забезпечувальний спосіб захисту порушеного права, оскільки його надання, звичайно, не вичерпує весь спектр правових способів захисту при вирішенні спра-

ви по суті. Навіть у разі вимоги постійної (остаточної) судової заборони позов у більшості випадків супроводжується вимогами про стягнення з відповідача завданих збитків.

Розглядуваний Закон розрізняє три різновиди збитків: реальні збитки (*actual damages*), одержаний порушником прибуток (*infringers profits*) і встановлені законом збитки (*statutory damages*). Згідно з § 504 названого Закону, позивач має право на свій вибір (а не на розсуд суду) або вимагати відшкодування реальних збитків і одержаних відповідачем прибутків, розмір яких підлягає доведенню, або обмежитися стягненням встановлених законом збитків, не обтяжуючи себе обґрунтуванням масштабів завданої шкоди. Приймаючи рішення про призначення «законних збитків», суд має право враховувати надані сторонами докази реальних збитків і доходів від незаконного використання творів.

Згідно з § 504 (в) Закону про авторське право США вимога про стягнення реальних збитків спрямована на те, щоб компенсувати володильцеві авторського права його фактичні втрати від незаконного використання твору, а стягнення одержаних відповідачем прибутків — на припинення необґрунтованого збагачення порушника авторських прав внаслідок його неправомірних дій. Законом передбачено стягнення з порушника лише тих доходів (прибутків), одержаних яких безпосередньо пов'язане з порушенням авторських прав. У такому разі тягар доведення підстав і джерел одержання прибутків лягає на відповідача. При встановленні джерел доходу позивачеві досить довести лише обсяг валового доходу відповідача, тоді як останній зобов'язаний обґрунтувати не тільки розміри витрат, що підлягають вилученню, а й ту частину прибутку, яка не пов'язана з незаконним використанням твору.

Згідно з § 504 (с) названого Закону, позивач у будь-який час до прийняття



судового рішення по суті справи має право заявити вимогу про стягнення встановлених законом збитків, замість відшкодування реальних збитків і стягнення незаконно одержаних прибутків. За Законом США про авторське право, позивач має право вимагати виплат встановлених законом збитків стосовно кожного твору, щодо якого порушені права.

Отож при визначенні суми збитків необхідно встановити не кількість порушень авторських прав, а кількість незаконно використаних творів.

Що стосується розмірів збитків, які підлягають відшкодуванню, Закон встановлює наступні правила. Якщо порушення не має навмисного характеру, передбачене законом відшкодування збитків визначається в розмірі від \$ 70 до 30 000 США за кожний твір (§ 504 (с) названого Закону). Якщо ж порушення має навмисний характер, розмір компенсації може бути збільшений до \$ 150 000 США. У разі, коли на порушника лягає тягар доведення та суд визначає, що цей порушник не знав або ж не мав підстав вважати, що його дії становлять порушення авторських прав, на розсуд суду передбачена законом компенсація може бути знижена до суми не меншої за \$ 200 США. Законом також встановлені обставини, за яких зазначені збитки взагалі не стягуються. Так, зокрема, не підлягають стягненню збитки в тих випадках, коли порушення було вчинено службовцем некомерційного навчального закладу, бібліотеки або архіву, який діяв у межах своєї службової діяльності та мав достатні підстави вважати, що використання ним охоронюваного авторським правом твору було добросовісним. Крім цього, суд може звільнити будь-якого порушника від відшкодування збитків (не тільки встановлених законом, а й реальних), якщо останній доведе, що порушення ним авторських прав є невинним і спричинене введенням його в оману

через відсутність на примірнику твору знака охорони авторського права (§ 405 (в) Закону США про авторське право).

Крім спрямованості умислу, Закон про авторське право США не містить вказівки на інші обставини, що їх бере до уваги суд при визначенні розміру встановлених законом збитків. Судова практика серед таких фактів зазначає: зеконювлені кошти та прибуток, одержаний відповідачем у результаті порушення авторських прав, доходи, втрачені позивачами в результаті дій і намірів відповідачів, а також потенційну можливість викликати в позивача падіння духу.

Важливою гарантією захисту порушених авторських прав є передбачена в § 505 названого Закону можливість вимагати відшкодування судових витрат і гонорарів, виплачених адвокату. Зазначена можливість для сторони, що виграла, становить суттєву пільгу. За правом США, сторони судового розгляду, зазвичай, несуть такі витрати незалежно від результату розгляду.

Відшкодування витрат на послуги адвоката можливе тільки щодо тих творів, авторське право на які зареєстровано у встановленому законом порядку (§ 412 Закону). Це правило не поширюється на відшкодування інших судових затрат, пов'язаних, наприклад, з оплатою витрат на підготовку певних процесуальних документів, виготовлення копій стенограми судового засідання, ксерокопій інших документів, надсилання судових повідомлень, поштових витрат.

Використання названих цивільно-правових способів захисту не є абсолютним правом позивача, оскільки визначення розміру судових витрат, які підлягають відшкодуванню, законом віднесено на розгляд суду. Закон прямо виключає можливість покладення судових витрат на державу та її посадових осіб, як і не передбачає можливості присудження їм відшко-



дування зазначених витрат. При визначенні розміру гонорару для оплати юридичних послуг, який підлягає стягненню зі сторони, що програла, суд зважає на цілу низку факторів, зокрема — професіоналізм і репутацію адвоката, документально підтверджений розмір фактичних витрат сторони на послуги адвоката, обсяг здійсненої ним роботи та досягнутий у справі результат.

Як цивільно-правовий спосіб захисту Закон про авторське право США передбачає вилучення (*impoundment*) та знищення (*destruction*) незаконно виготовлених примірників творів і фонограм.

Згідно з § 503 (а) Закону, «в будь-який час судового розгляду справи суд має право на тих умовах, які вважає розумними, розпорядитися про вилучення всіх примірників твору чи фонограм, відносно яких передбачається, що вони виготовлені або використовуються з порушенням виключних прав». Суд має також право видати припис про вилучення матеріалів і обладнання, що можуть бути використані для їх відтворення (матриці, негативи, плівки, тощо), а також предметів, які хоч і були законно придбані відповідачем, проте використовувалися ним з метою порушення авторських прав.

Приймаючи остаточне рішення у справі, суд має право наказати знищити всі примірники творів і фонограм, виготовлені чи використані з порушенням виключних прав, а також матеріали й обладнання, які використовувались або можуть бути використані для їх відтворення. Суд також може іншим розумним способом розпорядитися зазначеними примірниками творів і фонограм, на-

приклад, через їх передання позивачеві чи іншим способом, який відповідає інтересам правосуддя та виключає невикористану шкоду правоволодільцеві.

Особи, які свідомо та навмисно сприяють порушенню авторських прав або заохочують до їх вчинення, несуть відповідальність нарівні із безпосереднім правопорушником і підпадають під такі ж самі покарання. За співучасть відповідають особи, які знають про правопорушення та спонукують, змушують до або суттєво сприяють здійсненню подібної діяльності. За дії інших осіб несуть відповідальність особи, що мають права і можливість здійснювати нагляд за сторонами, які займаються протизаконною діяльністю, та мають прямий фінансовий інтерес у використанні твору, що охороняється авторським правом.

За законодавством США суд може вимагати від позивача внести заставу в розумних розмірах, щоб гарантувати компенсацію відповідачу у випадку, коли арешт був визнаний неправомірним.

Отже, способи захисту від порушень авторських прав, що існують за законодавством США, включають мінімальні способи захисту, передбачені Угодою ТРІПС, серед яких — судові заборони, відшкодування передбачених законом збитків, відшкодування витрат на послуги адвоката та судові витрати, вилучення товарів, з якими пов'язані правопорушення, або їх знищення. Передбачені також відповідальність за дії інших осіб (*vicarious liability*) та співучасть (*contributory infringement*). ♦

#### Список використаних джерел

1. Мэггс П. Б. *Интеллектуальная собственность* / П. Б. Мэггс, А. П. Сергеев. — М. : Юрист, 2000.



2. Луцкер А. П. Авторское право в цифровых технологиях и СМИ / А. П. Луцкер. — М. : КУДИЦ-ОБРАЗ, 2005.
3. Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки : зб. документів, матеріалів, статей. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.
4. Лонг Доріс. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : практичний посібник / Доріс Лонг, Патриція Рей, В. О. Жаров, Т. М. Шевелева, І. Е. Василенко, В. С. Дроб'язко. — К. : К.І.С., 2007.
5. Свод Законов Соединенных Штатов Америки. Раздел 17. Авторское право / Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран : сб. нормативных актов : авторское право : [учеб. пособие]. — М. : Изд-во УДН, 1988.
6. Мирзоян С. Гражданско-правовые способы защиты авторских прав в США / С. Мирзоян // ИС. Авторское право и смежные права. — 2003. — № 11.

### **ЦІКАВО ЗНАТИ**

## **GOOGLE.UA ТЕПЕР НАЛЕЖИТЬ GOOGLE**

Компанії *Google* тепер належить домен *google.ua*, як повідомляє адміністратор домену *.UA* компанія «Хостмастер». Цей домен делеговано компанії *Google* за рішенням суду.

Компанія «Хостмастер» не повідомляє, який саме суд прийняв таке рішення та дату його винесення.

Донині вказаний домен використовувався українською компанією «ГОУ ОГЛЕ» і перенаправляв відвідувачів на сайт знайомств «Кохаймось». Тепер *google.ua* перенаправляє користувачів на *google.com.ua*.

У більшості випадків *Google* використовує домен верхнього рівня відповідної країни, наприклад *google.ru*, *google.kz* або *google.de*.

Домен *google.ua* був делегований фірмі «ГОУ ОГЛЕ», якій з 2006 року належать торговельні марки *Google* і *Go Ogle*, зареєстровані в Україні по 9 (наукові прилади, комп'ютери, касові і рахункові машини) та 45 (соціальні, охоронні послуги, шлюбні агентства) класам МКТП.

Як повідомлялося раніше, в жовтні 2010 року Вищий господарський суд України підтвердив заборону компанії «ГОУ ОГЛЕ» використовувати найменування *Google* в доменному імені *google.ua*.

Зокрема, він залишив у силі рішення Господарського суду м. Києва в частині зобов'язання «ГОУ ОГЛЕ» припинити використання комерційного найменування *Google* в доменному імені *google.ua*, однак скасував рішення щодо задоволення позову компанії *Google Inc.* (США) до провайдера «Хостмастер» про припинення делегування доменного імені *google.ua* компанії «ГОУ ОГЛЕ» і направив цю частину справи на новий розгляд до Господарського суду м. Києва.

За матеріалами сайту:

<http://korrespondent.net/business/web/1242324-google-otvoeval-v-sude-pravo-na-domen-google-ua>